

Honderd jaar Sint Josephpark

De historie van Bussum wordt sinds de opening van het spoorstation in 1874 gedomineerd door verhalen over rijken, geslaagden, intellectuelen en kunstenaars die zich hier vestigden. Maar er was in de decennia rond 1900 ook een arme kant van Bussum. In de buurten van het oude dorp woonden vele grote gezinnen, die door hun karige inkomen aangewezen waren op krotten met een hoge huur. Het was ook de periode van de emancipatie van de klassen van arbeiders en kleine middenstanders, uiteraard langs de lijnen van 'de zuilen': christelijk/protestants, katholiek en socialistisch. Geleid door goed opgeleide en charismatische mannen, die velen achter zich kregen.

Klaas Oosterom

In dit artikel verdiepen we ons in een van de initiatieven van katholieke zijde. Arbeiders hadden zich al georganiseerd in de R.K. Werkliedenvereniging Sint Joseph. De Woningwet van 1901 (van het liberale kabinet Pierson) was een steuntje in de rug. Die wet had als doel bewoning van slechte en ongezonde woningen onmogelijk te maken en de bouw van goede woningen te bevorderen. Door de wet konden met overheidssteun 'woningwetwoningen' gebouwd worden.

P.H.M.J. Klijnman
(archief Johan
Klijnman)

Paulus H.M.J. Klijnman (Amsterdam 1870 - Bussum 1941) werd in 1907 als voorzitter gekozen in het bestuur van het plaatselijk comité van Katholieke Sociale Actie. Bovendien zat hij van 1907 tot 1923 in de R.K.-fractie van de Bussumse gemeenteraad. Hij wordt de eerste voorzitter van de R.K. Bouwvereniging Sint Joseph.

Bouwvereniging Sint Joseph

De R.K. Werkliedenvereniging Sint Joseph (afdeling Bussum) nam het initiatief om op 26 april 1912 de R.K. Bouwvereniging Sint Joseph op te richten. De vereniging kent leden-aandeelhouders die via een stempelboekje 10 gulden gaan sparen, 10 cent per stempeltje. Er zijn al snel 48 leden. Men gaat uitkijken naar grond waar gebouwd kan worden. Het eerste aanbod betreft grond ten noorden van de Huizerweg ter hoogte van de Bisonstraat, waar toen de stinkende Koelit-leerfabriek stond. De stank was niet zozeer een probleem, maar de kosten van de grond waren te hoog. Dan komt de mogelijkheid om aan de Laarderweg grond te kopen. Prijs: 1 gulden per vierkante meter. Het oorspronkelijk beoogde gebied lag echter binnen de 'verboden kring' van Werk/Batterij III, een defensiewerkje op de plek waar nu het viaduct over het spoor is en waar alleen in hout gebouwd mocht worden. Met passen en meten zou men juist buiten die zone kunnen blijven. De villabewoners aan de Singel, waaronder de rijke zoutfabrikant François Th. J. Bouvy, vreesden aantasting van hun privacy met arbeiderswoningen zo dichtbij. Zij tekenden bezwaar aan, dat echter door de gemeenteraad werd verworpen.

De timmerman Jozef, Josef of Joseph is volgens de Bijbel de man van Maria, de moeder van Jezus. De heilige Jozef (Sint-Jozef) is de patroonheilige van de timmerlieden en arbeiders in het algemeen. Behalve de werklieden- en bouwvereniging is er met dezelfde naam in Bussum ook een begrafenisvereniging en later een Jozefkerk, een Jozefparochie, een Jozefschool en een Sint Josefharmonie.

De gemeenteraad gaat akkoord met een voorschot van 15.000 gulden van de gemeente aan de bouwer. De leden beslissen dat het werk niet door beunhazen uitgevoerd mag worden. In de loop van 1913 worden de eerste 16 huizen gebouwd. Architect is G.J. Vos, die elders in Bussum fraaie villa's realiseerde, maar ook tekende voor de uitbreiding van de toenmalige Mariaschool (nu een appartementencomplex en bedrijfsruimtes in de Mariastraat) met een bijzonder trappenhuis en voor de doopkapel van de St. Vituskerk. In de jaren erna worden meer woningen gebouwd, enigszins vertraagd door de Eerste Wereldoorlog. Het wijkje heet Sint Josephpark. In de brede straten worden vier parkjes aangelegd. Later zijn die weer verwijderd.

De vereniging realiseert in 1918 ook enige nieuwe woningen aan de overkant van de Laarderweg, de Koopweg. Architect hiervan is H.J. Everts. Hij bouwt op de hoek van de Laarderweg en de Koopweg in opdracht van de Sint Joseph ook een badhuis. [1] In 1924 heeft de vereniging al 100 woningen in bezit in verschillende Bussumse wijken.

Een arbeiderswoning in beeld

Hoe moeten we ons die woningen (uiteindelijk 78) in het Sint Josephpark gedurende

de eerste tientallen jaren voorstellen? Een kamer met alkoof (een dicht, benauwd slaapkamertje), later wordt de kamer door schuifdeuren verdeeld in twee; een keuken met houten aanrecht, later vervangen door graniet. Heel bijzonder: een stahoge kelder onder de keuken. Boven veelal drie slaapkamers en een niet betreedbare vliering. Dank zij het mansarde-(knik)dak is op de verdieping redelijk veel ruimte.

Piepkleine schuurtjes met schoorstenen

zodat daar de was gekookt kan worden op een kachel of fornuis. Niet alle woningen hebben elektriciteit. Men kan via een muntmeter steeds wat elektriciteit kopen. Hetzelfde geldt voor gas. Op zaterdagmiddag wordt de huur opgehaald.

In beer- en zinkputten, waar wc's en afvoeren op aangesloten zijn, komt vaak rotzooi terecht die er niet hoort. Putjesscheppers komen om ze leeg te halen en in de beerwagen te storten.

Diverse keren worden de woningen aangepast aan de eisen van de tijd. Na de Tweede Wereldoorlog krijgt de gemeente de bouwbevoegdheid en de woningbouwvereniging neemt de exploitatie op zich. In 1961 denkt de gemeente erover het wijkje te slopen, maar dat gaat niet door. Weer volgen renovaties: nieuwe buitenmuren en isolatie van voor- en achtergevels aan de buitenzijde

1927, Sint Josephpark, nu De Peppels. Reactie van mevr. J.R. Bus-Degger in 1996 op deze foto: Gezinnen met vaak 10 of meer personen. Wel eten, maar vlees, fruit en melk waren luxe. Geen nieuwe kleren (coll. HKB)

Detail van een A.N.W.B. fietskaart uit 1929. Onderaan het St. Josephpark. Linksboven de Bendorpfabriek.

met piepschuim en een dikke pleisterlaag. Daardoor worden de metselverbanden onzichtbaar.

Het St. Josephpark raakt steeds meer ingebouwd met woningen en bedrijfjes (De Dennen en bedrijven aan de Peppels).

Honderd jaar Sint Josephpark

een woningcorporatie en via een aantal fusiestappen in wat nu Dudok Wonen heet.

Het is 2008. Dudok Wonen stelt een opknapbeurt voor: nieuwe dakpannen, dubbele beglazing, centrale verwarming, nieuwe voor- en achterdeuren. Via Sociale Koop kunnen huurders hun woning kopen

Boven: Het Sint Josephpark in de jaren '60, zonder de isolatie aan de buitenzijden van de woningen (foto coll. Streekarchief)

Rechts: Enige van de opgeknapte woningen in 2014 (foto auteur)

Sint Joseph beheert in 1961 374 woningen. In 1962 komen er 12 woningen bij. In 1962/63 komen er 40 flats erbij. In 1972 exploiteert Sint Joseph 508 woningen. In de jaren '70 krijgt de vereniging woningen in bezit aan de Anne Franklaan, Schwerinlaan, Herman Gorterhof, Nieuwe Brink, Olmenlaan en Prinsenstraat. In die jaren gaat het R.K. eraf en wordt de vereniging voortgezet als Bouwvereniging Sint Joseph met als doel 'in de gemeente Bussum vanuit een progressief-christelijke geïnspireerde visie op mens en maatschappij uitsluitend werkzaam te zijn in het belang van de volkshuisvesting.'

In 1993 gaat Sint Joseph met de woningen van het gemeentelijk woningbedrijf op in

voor 35% van de marktwaarde. De rest betaalt men als men de woning verlaat. Zo is er in Bussum nog steeds een historisch wijkje met witte huizen aan en achter de Laarderweg, waar het goed en rustig wonen is.

Klaas Oosterom, secretaris van de HKB, verwoordt en verbeeldt de geschiedenis van Bussum en de levens van Bussumers.

Bronnen: Diverse artikelen, nieuwsbrieven, krantenknipsels en gesprekken met (ex)-bewoners. In de database van de HKB staan Nieuwsbrieven uit 2006-2008 met interviews met bewoners.

1. Zie ook: *Van badhuis tot verzamelgebouw*. Bussums Historische tijdschrift jg.27, nr.2, 2011, pp.4-7.